

Overgangsprotocol

Inleiding

Op obs De Singelier wordt volgens het leerstofjaarklassensysteem gewerkt: elke jaargroep heeft een eigen leerstofinhoud, die van jaar op jaar op elkaar aansluit. Obs Ten Darperschoele heeft 'de groepen losgelaten', maar de leerstof wordt globaal wel aangeboden per leerjaar. Binnen een jaargroep wordt gedifferentieerd naar niveau, tempo en hoeveelheid. Zo streven wij naar een ononderbroken ontwikkeling die bij de meeste kinderen acht schooljaren duurt. Het kan echter gebeuren dat een kind meer of minder tijd nodig heeft om zich leerstof of een vaardigheid eigen te maken. Als een kind een jaar overdoet of een jaar overslaat spreken we respectievelijk van doubleren en versnellen. In dit protocol lichten we onze visie en werkwijze toe. In de schoolgids en het Intern Ondersteuningsdocument wordt melding gemaakt van de aanwezigheid van dit protocol.

Algemene uitgangspunten

- Doubleren of versnellen* is de verantwoordelijkheid van het gehele team.
- Doubleren of versnellen geschiedt op basis van zorgvuldige afweging. De leerling is voldoende besproken, waar nodig onderzocht en heeft nadrukkelijke extra ondersteuning gehad.
- De school moet ervan overtuigd zijn dat doubleren of versnellen de problemen zal oplossen of grotendeels zal verzachten.
- Na doubleren wordt het traject van extra ondersteuning voortgezet totdat de leerling is opgenomen in de volgende groep.
- Het proces wordt gedocumenteerd in het dossier van de leerling.
- De ouders worden op de hoogte gehouden van de extra ondersteuning en tijdig betrokken bij de voornemens van een doubleren of versnellen.
- De mening van het kind wordt meegenomen in het traject.
- Bij versnellen wordt bekeken op welke wijze dit zal plaatsvinden.

*In de groepen 1 en 2 wordt eerder gesproken van doorstromen en verlengen.

Ons uitgangspunt is om met betrokkenen te komen tot een door iedereen gedragen beslissing. Als ouders en school blijvend van mening verschillen, wordt er gekeken naar de zwaarte van de argumenten. Als de school ervan overtuigd is dat overgang naar een volgende groep negatief is voor de ontwikkeling van een kind, zal de school een bindend advies geven. In andere gevallen kan de school een dringend advies geven. Als ouders tegen dit dringende advies ingaan en toch kiezen voor overgang naar een volgende groep, wordt door de directeur een document (verantwoordelijkheidsverklaring) opgesteld dat door ouders wordt ondertekend. In dit document worden de zorgen van de school verwoord evenals de risico's voor de ontwikkeling van het desbetreffende kind. Het kind komt in de groep dan niet in aanmerking voor extra zorg daar deze in de andere groep passend gegeven kan worden. De eindbeslissing ligt bij de directie en deze zal zo nodig mondeling en schriftelijk worden toegelicht.

Groep 1 en 2

De kleuterperiode vormt een unieke periode in de schoolloopbaan van kinderen. Wij hechten sterk aan spelend leren in een uitdagende leeromgeving, waarbij we streven naar de optimale brede ontwikkeling van kinderen. Op onze scholen is gekozen voor de combinatiegroep 1/2 waarin kinderen van 4 t/m 6 jaar met elkaar spelen en leren. Deze heterogeniteit geeft meer mogelijkheden om aan te sluiten bij de ontwikkeling van het jonge kind. In het lesaanbod en de onderwijsactiviteiten zijn een opbouw in niveau zichtbaar en wordt gewerkt vanuit een beredeneerd aanbod (SLO-doelen en Leerlijnen ParnasSys), afgestemd op de onderwijsbehoeften van deze leerlingen.

In de kleutergroepen is volop ruimte om handelend te experimenteren en te ontdekken. Dit vormt de basis waarop in de hogere groepen wordt voortgebouwd. Met name bij de overgang van groep 2 naar 3 wordt gekeken of die basis stevig genoeg is en of een kind toe is aan het meer schoolse leren vanaf groep 3. Het hanteren van dezelfde observatie- en toetsystemen, het vastleggen van de ontwikkeling in een leerlingvolgsysteem en de handelingsgerichte manier van werken zorgen ervoor dat de gegevens voor een goede doorgaande ontwikkellijn beschikbaar zijn. Op basis daarvan kan een gerichte voorbereiding op groep 3 plaatsvinden, op een wijze die passend is bij de ontwikkelingskenmerken van het jonge kind. Door goede overdracht, regelmatige samenwerking, doorlopende leerlijnen en steeds meer spel georiënteerd leren in groep 3 wordt een soepele aansluiting tussen groep 2 en 3 verder gewaarborgd.

Instream en doorstroom van kleuters

Gedurende het hele jaar kunnen vierjarigen instromen. Als een kleuter na 1 januari instroomt, blijft deze in principe het daaropvolgende schooljaar in groep 1. Dit is geen vanzelfsprekendheid. Alle leerlingen worden goed gevolgd en op deze richtlijn kunnen uitzonderingen gemaakt worden als de leerkracht daar aanleiding toe ziet.

De groep kinderen die tussen 1 oktober en 1 januari vier jaar wordt, de zogenaamde 'herfstkinderen', zal door de leerkracht extra goed gevolgd worden. Gezien het moment van instroom, kunnen zij gebaat zijn bij een iets langere of een iets kortere periode in groep 1 of 2.

De ontwikkeling van kleuters verloopt sprongsgewijs. De kleuter zal in groep 2 extra goed in de gaten gehouden worden. De uiteindelijke beslissing om wel of niet naar groep 3 door te stromen wordt daarom zo laat mogelijk genomen.

Kleutergroepverlenging

Daar het moment van instromen en de ontwikkeling van elk kind verschillen, doet een kind langer of korter dan 8 jaar over de basisschool. Wettelijk gezien mag een kind uiterlijk tot en met het schooljaar waarin hij/zij 14 jaar wordt naar de basisschool. In de groepen 1 en 2 is geen sprake van een officiële doublure, maar van een verlenging van onderwijstijd. Na een iets langere kleuterschooltijd, bestaat nog steeds de mogelijkheid van een doublure in een hogere groep. Er is sprake van een kleuterverlenging als een leerling op 1 oktober in groep 3 al 7 jaar of ouder is en groep 3 voor de eerste keer doet. (Bron: *Analyse en waarderingen van opbrengsten, primair onderwijs, januari 2016*, p. 6). Bij de 'herfstkinderen', die langer dan 2 jaar in groep 1/2 zitten, is dus wettelijk gezien geen sprake van een kleuterverlenging of doublure.

Overwegingen voor een kleuterperiode langer dan 2 jaar

- **Onze scholen duiden een kleuterperiode langer dan 2 jaar als positief.**

De kleuter krijgt meer tijd om zich voor te bereiden op de in aantal en complexiteit toenemende ontwikkelingstaken op onder andere cognitief, sociaal en emotioneel gebied. In een belangrijk aantal gevallen heeft een extra periode van 6 of 7 maanden kleuteronderwijs een positief effect op leerlingen, met name als de leerlingen gericht gestimuleerd worden op de gebieden waarop de ontwikkeling nog moet plaatsvinden op leerlijnen die in de kleutergroep worden aangeboden. Voor die leerlingen is het goed, want vervolgens kunnen ze waarschijnlijk zonder problemen de basisschool vervolgen. Tegelijkertijd is uit onderzoek

gebleken dat kleuterbouwverlenging niet altijd het beoogde effect heeft. Een aantal leerlingen blijkt het vervolgens op het einde van groep 3 opnieuw moeilijk te hebben. Dit protocol is opgesteld om de keuze voor deze groep leerlingen verantwoord te nemen.

- **Onze scholen hechten aan een heldere communicatie met ouders.**
Ouders dienen tijdig te weten dat er bijzonderheden zijn rondom de ontwikkeling van hun kind. Ze worden uitgenodigd om hun eigen visie te geven en mee te denken over te nemen stappen.
- **Onze scholen vinden dat het jaar dat verlengd wordt, een zinvol jaar moet zijn.**
Er moet sprake zijn van een doorlopende ontwikkeling, waarbij het kind wordt bediend in de zone van de naaste ontwikkeling. Er moet een zinvol resultaat behaald kunnen worden. Ouders worden betrokken bij het maken van afspraken voor het nieuwe schooljaar. Deze worden vastgelegd in het leerlingdossier.

Uitgangspunten zijn onze visie en de publicatie *Doorstroom van Kleuters* in opdracht van het ministerie van OVC en de PO-Raad (juni 2016).

Criteria voor verlengen of doorstromen

Bij het overgaan naar groep 2 of 3 wordt gekeken naar 3 ontwikkelingsgebieden, onderverdeeld in verschillende domeinen. Deze zijn opgenomen in een beslisblad dat voor alle 'herfstleerlingen' en in twijfelgevallen wordt ingevuld. Er zijn verschillende beslisbladen voor groep 1 en groep 2. Zie bijlagen.

Cognitieve ontwikkeling

- taal (mondellinge taalvaardigheid, ontluikende en beginnende geletterdheid, taalbeschouwing)
- rekenen (getalbegrip, meten en meetkunde)

Sociale en emotionele ontwikkeling

- zelfbeeld/ontwikkeling van identiteit
- ontwikkeling van zelfstandigheid
- sociaal gedrag/ontwikkeling van sociale vaardigheid
- werkhouding en concentratie

Motorische ontwikkeling

- grove motoriek
- fijne motoriek
- senso-motoriek
- tekenontwikkeling
- lichaamsoriëntatie
- ruimtelijke oriëntatie

Stappenplan groep 1 en 2

Het onderstaande stappenplan geeft alle betrokkenen inzicht in de stappen die genomen worden voor een verlenging in groep 1 en 2. De eindverantwoordelijkheid voor de te nemen beslissing ligt bij de directie.

Bij binnenkomst	<ul style="list-style-type: none"> - Bij de intake worden alle ouders op de hoogte gebracht van dit protocol. - Ouders van 'herfstleerlingen' (okt/nov/dec) wordt verteld dat hun kinderen extra geobserveerd worden i.v.m. de keuze voor het blijven in groep 1, dan wel het doorgaan naar groep 2.
September	<ul style="list-style-type: none"> - Afname SiDi 3-signaleringslijst. - Logopedische screening door GGD indien nodig (eerste deel van het schooljaar).
Oktober/november	<ul style="list-style-type: none"> - De ontwikkeling van de individuele leerling wordt kort besproken tijdens de groepsbespreking tussen leerkracht en ib'er. Eventueel gevolgd door een leerlingbespreking.
November	<ul style="list-style-type: none"> - Afname KanVAS-signaleringslijst. - De leerkracht bespreekt de ontwikkeling van de leerling met ouders tijdens de oudergesprekken.
Januari/februari	<ul style="list-style-type: none"> - Cito TvK en RvK M2 en de screening beginnende geletterdheid in groep 2. - Motorische screening door beweegcoach groep 1 en 2. - Beslisblad voor groep 1 en groep 2 wordt ingevuld bij twijfelgevallen en alle 'herfstleerlingen'. Alle leerlingen worden besproken in het onderbouwoverleg in februari waarbij de ib'er aanwezig is.
Maart	<ul style="list-style-type: none"> - Oudergesprekken. - Bij twijfels over de ontwikkeling worden ouders uitgenodigd voor een uitgebreider gesprek, waarin de criteria voor de overgang naar groep 2 of 3 en de ontwikkeling van hun kind worden besproken. Bij dit gesprek zijn leerkracht en eventueel de ib'er aanwezig. - Er wordt niet over verlenging gesproken met ouders voordat er overleg is geweest met de ib'er. - De ontwikkeling van de overige leerlingen wordt kort besproken tijdens de groepsbespreking tussen leerkracht en ib'er. Eventueel gevolgd door een leerlingbespreking.
April	<ul style="list-style-type: none"> - Afname KanVAS-signaleringslijst
April/mei	<ul style="list-style-type: none"> - Bij twijfel wordt deze periode gebruikt voor het verzamelen van extra observaties/ of toetsgegevens. Afspraken, observaties, resultaten en eventuele interventies worden met ouders geëvalueerd en besproken. Hieruit volgt een voorlopige beslissing.
Mei/juni	<ul style="list-style-type: none"> - Cito TvK en RvK E2 indien Cito M2 niveau III, IV of V is en bij uitval screening beginnende geletterdheid een 2^e keer. - Mochten de resultaten van Cito, screening beginnende geletterdheid en observaties niet verbeterd zijn, dan kan dat aanleiding zijn tot een langere periode in groep 1 of 2. - Beslisblad voor groep 1 en groep 2 wordt (twijfelgevallen) nogmaals ingevuld door de leerkracht en eventueel door/met de ouders. - Definitieve beslissing verlenging of overgang naar groep 2 of 3 door het team. - De ontwikkeling van de overige leerlingen wordt kort besproken tijdens de groepsbespreking tussen leerkracht en ib'er. Eventueel gevolgd door een leerlingbespreking.
Juni/Juli	<ul style="list-style-type: none"> - Gesprek met ouders en vastlegging afspraken in ParnasSys.

Doubleren of versnellen in de groepen 3 t/m 8

Doubleren en versnellen kan ook plaatsvinden in een andere groep. Hierbij hanteren we hetzelfde protocol als het gaat om de communicatie tussen ouders en school.

Uit onderzoek van John Hattie blijkt, dat doubleren als middel om te komen tot een hoger leerrendement niet tot nauwelijks effectief is. Er zijn echter situaties denkbaar, waarbij doubleren wél in het belang van het kind is. We gaan hier dus terughoudend mee om, maar sluiten de mogelijkheid niet op voorhand uit.

Criteria voor doubleren en versnellen

Een mogelijke verlenging wordt spaarzaam en het liefst zo snel mogelijk toegepast. Daarbij wordt sterk rekening gehouden met het welbevinden, de sociaal en emotionele ontwikkeling van het kind, de progressie van de ontwikkeling, de nieuwe groep waarin het kind wordt geplaatst en de bevindingen van de leerkracht(en) en ib'er.

Criteria op cognitief vlak bij groepsverlenging:

Groep 3:

de leerling heeft in januari een achterstand van 3 maanden of meer voor de vakken lezen, spelling en rekenen; deze vakken zijn in het rapport als onvoldoende beoordeeld.

Groep 4 t/m 6:

de leerling heeft in januari een achterstand van 6 maanden of meer voor de vakken (begrijpend) lezen, spelling en rekenen; deze vakken zijn in het rapport als onvoldoende beoordeeld.

Groep 6 is in principe de uiterste groep waarin groepsverlenging nog aan de orde is.

Criteria bij groepsversnelling:

De leerling laat een zelfbewuste en gemotiveerde (werk)houding zien en heeft een ontwikkelingsvoorsprong van 12 maanden of meer voor de vakken (begrijpend) lezen, spelling en rekenen; deze vakken zijn in het rapport als goed beoordeeld. Met een groepsversnelling wordt terughoudend omgegaan gezien de emotionele en sociale ontwikkeling van het kind. De scholen sluiten bij voorkeur aan bij de onderwijsbehoeften van de leerling door verbreden en verdiepen van de lesstof.

Stappenplan groep 3 t/m 8

Het onderstaande stappenplan geeft alle betrokkenen inzicht in de stappen die genomen worden bij doubleren en versnellen in de groepen 3 t/m 6. De eindverantwoordelijkheid voor de te nemen beslissing ligt bij de directie.

September	- Afname SiDi 3-signaleringslijst.
Oktober/november	- De ontwikkeling van de individuele leerling wordt kort besproken tijdens de groepsbespreking tussen leerkracht en ib'er. Eventueel gevolgd door een leerlingbespreking.
November	- Afname KanVAS-signaleringslijst. - De leerkracht bespreekt de ontwikkeling van de leerling met ouders tijdens de oudergesprekken. Eventuele zorgen over leerlingen worden met ouders besproken door de leerkracht. De gemaakte afspraken worden vastgelegd in ParnasSys. - Er wordt niet over doubleren of versnellen gesproken met ouders voordat er overleg is geweest met de ib'er.
Januari/februari	- Cito-toetsen van Spelling, Technisch Lezen, Begrijpend lezen en Rekenen worden afgenomen en ingevuld in het ParnasSys.
Maart	- Oudergesprekken. - Bij twijfels over de ontwikkeling worden ouders uitgenodigd voor een uitgebreider gesprek, waarin de criteria voor de overgang naar de volgende groep besproken en worden ouders betrokken bij het maken van afspraken. Deze worden vastgelegd in ParnasSys. - Bij dit gesprek zijn leerkracht en eventueel de ib'er aanwezig. - De ontwikkeling van de overige leerlingen wordt kort besproken tijdens de groepsbespreking tussen leerkracht en ib'er. Eventueel gevolgd door een leerlingbespreking.
April	- Afname KanVAS-signaleringslijst.
April/mei	- Bij twijfel wordt deze periode gebruikt voor het verzamelen van extra observaties/ of toetsgegevens. Afspraken, observaties, resultaten en eventuele interventies worden met ouders geëvalueerd en besproken. Hieruit volgt een voorlopige beslissing.
Mei/juni	- Cito-toetsen van Spelling, Technisch Lezen, Begrijpend lezen en Rekenen worden afgenomen en ingevuld in het ParnasSys. - De ontwikkeling van de leerlingen wordt kort besproken tijdens de groepsbespreking tussen leerkracht en ib'er. Eventueel gevolgd door een leerlingbespreking.
Juni/juli	- Definitieve beslissing doublure of overgang naar volgende groep is een teambeslissing en wordt door de ib'er aan het team voorgelegd. - Gesprek met ouders door leerkracht en eventueel de ib'er over deze keuze en maken van afspraken, vastgelegd in ParnasSys.

Bijlagen: Beslisblad groep 1 en beslisblad groep 2

Beslissingenblad voor overgang van groep 1 - 2

Naam van het kind		Ingevuld door		
Geboortedatum		Ingevuld op		
Gedrag	Is gemotiveerd om naar school te gaan	0	1	2
	Voegt zich in de klassenstructuur	0	1	2
	Is nieuwsgierig / ondernemend	0	1	2
	Is zelfstandig, kan o.a. zichzelf goed aan- en uitkleden	0	1	2
Gesprekken	Is betrokken bij kringgesprekken	0	1	2
	Kan zich goed uiten	0	1	2
	Spreekt verstaanbaar	0	1	2
	Kan luisteren naar een ander	0	1	2
Sociaal/ Emotioneel	Zoekt contact met andere kinderen	0	1	2
	Zoekt contact met de leerkracht	0	1	2
	Voelt zich goed op zijn gemak, heeft zelfvertrouwen	0	1	2
	Is weerbaar (kan tegen een teleurstelling)	0	1	2
	Reageert zelden of nooit met agressiegedrag	0	1	2
Spel	Speelduur is voldoende	0	1	2
	Kiest voor verschillende spelhoeken, speelt gevarieerd	0	1	2
	Kan samenspelen	0	1	2
Constructie / beeldend	Neemt zelf initiatief	0	1	2
	Producten krijgen al een duidelijke vorm	0	1	2
	Concentratie is voldoende	0	1	2
	Kan iets afmaken	0	1	2
Lezen/ taal/ schrijven	Heeft interesse in boeken en verhalen	0	1	2
	Actief bij taalactiviteiten	0	1	2
	Kan eigen naam schrijven	0	1	2
Reken/wiskunde	Kan hoeveelheden tellen tot 10	0	1	2
	Actief bij rekenactiviteiten	0	1	2
	Begrippenkennis is goed	0	1	2
Motoriek	Is zeker in zijn/ haar bewegingen	0	1	2
	Houdt potlood goed vast	0	1	2
	Kan schaar goed hanteren	0	1	2
	Fijne motoriek is redelijk	0	1	2
	Puntentotaal			

Puntentotaal	
Beslissing wel/niet naar groep 2	
Belangrijkste overwegingen	
Besproken met ouders op	
Afspraken	

Berekenen puntentotaal.

- Beheerst een leerling het onderdeel, dan krijgt het 2 punten, als het onderdeel nog niet goed wordt beheerst, krijgt het 1 punt, wordt het onderdeel helemaal niet beheerst dan krijgt het 0 punten.
- Tel alle punten op: 60 is het maximum, 80% moet behaald worden om over te gaan naar groep 2, d.w.z. 48 punten.
- Heeft een leerling aan het eind van groep 1 minder dan 48 punten, dan is er geen sprake van de optimale voorwaarden om naar groep 2 te gaan.

Dit blad vormt een onderdeel van het totaalbeeld van de leerling. Het puntentotaal alleen is niet doorslaggevend voor een besluit. Het is een richtlijn en is bedoeld om te zorgen dat verschillende ontwikkelingsaspecten in overweging worden genomen. Zie overgangprotocol.

Beslissingenblad voor overgang van groep 2 - 3

Naam van het kind		Ingevuld door		
Geboortedatum		Ingevuld op		
Gedrag	Is zelfstandig	0	1	2
	Is taakgericht	0	1	2
	Heeft voldoende werktempo	0	1	2
	Kent de regels en handelt hiernaar	0	1	2
Gesprekken	Is betrokken bij kringgesprekken	0	1	2
	Kan zich goed uiten en spreekt in goede zinnen	0	1	2
	Reageert adequaat op gestelde vragen	0	1	2
	Heeft een goede luisterhouding	0	1	2
Sociaal/ Emotioneel	Heeft een goed contact met andere kinderen	0	1	2
	Heeft een goed contact met de leerkracht	0	1	2
	Voelt zich goed op zijn gemak, heeft zelfvertrouwen	0	1	2
	Is weerbaar (kan tegen een teleurstelling)	0	1	2
	Reageert zelden of nooit met agressiegedrag	0	1	2
Spel/ Speelleermateriaal	Speelduur is voldoende	0	1	2
	Voert opdrachten van takenbord goed uit	0	1	2
	Kiest voor verschillende spelhoeken, speelt gevarieerd	0	1	2
	Kan samenspelen	0	1	2
	Kan een rol spelen en enige tijd vasthouden	0	1	2
Constructie / beeldend	Is gemotiveerd	0	1	2
	Kan duidelijk en herkenbaar vormgeven (tekenen)	0	1	2
	Kan vooraf iets bedenken en ook uitvoeren	0	1	2
Lezen/ taal/ schrijven	Heeft interesse in boeken en verhalen	0	1	2
	Kan klanken samenvoegen en isoleren	0	1	2
	Kan rijmen	0	1	2
	Kan eigen naam schrijven en schrijft woorden na	0	1	2
	Herkent minimaal 15 letters	0	1	2
	Cito-score taal voor kleuters	0	1	2
Reken/wiskunde	Kan goed tellen tot 20 en terug vanaf 10	0	1	2
	Overziet voldoende snel hoeveelheden t/m 10	0	1	2
	Cijferkennis t/m 10 is goed	0	1	2
	Cito-score rekenen	0	1	2

Motoriek	Is zeker in zijn/ haar bewegingen	0	1	2
	Heeft een goede pengreep	0	1	2
	Kan eenvoudige schrijfpatronen afmaken	0	1	2
	Fijne motoriek is goed	0	1	2
	Puntentotaal			

Puntentotaal	
Beslissing wel/niet naar groep 3	
Belangrijkste overwegingen	
Besproken met ouders op	
Afspraken	

Berekenen puntentotaal

- Beheerst een leerling het onderdeel, dan krijgt het 2 punten, als het onderdeel nog niet goed wordt beheerst, krijgt het 1 punt, wordt het onderdeel helemaal niet beheerst dan krijgt het 0 punten.
- Bij de Cito-score wordt de laatste score gehanteerd, I- of II-score is 2 punten, III is 1 punt, IV en V is 0 punten.
- Tel alle punten op: 70 is het maximum, 80% moet behaald worden om over te gaan naar groep 3, d.w.z. 55 punten.
- Heeft een leerling aan het eind van groep 2 minder dan 56 punten, dan is er geen sprake van de optimale voorwaarden om naar groep 3 te gaan.

Dit blad vormt een onderdeel van het totaalbeeld van de leerling. Het puntentotaal alleen is niet doorslaggevend voor een besluit. Het is een richtlijn en is bedoeld om te zorgen dat verschillende ontwikkelingsaspecten in overweging worden genomen. Zie overgangsprotocol.